

Kristina Jakšić

O Kanadi

Kanada je sa svojih 9.976.138 km² druga po veličini zemlja na svijetu. Glavni grad je Ottawa. Kanada je poznata po svojoj prekrasnoj prirodi: jezerima, rijekama i planinskim lancima. Ima 39 nacionalnih parkova, koji pokrivaju 2% njezinog sveukupnog teritorija. Zbog svog položaja i površine pokriva čak šest vremenskih zona.

Po političkom uređenju je ustavna monarhija i federalna država s demokratskim sustavom vlade. Nacionalni amblem Kanade je javorov list koji se od 1965. pojavljuje na kanadskoj zastavi i od tada postaje najvažniji nacionalni simbol. Kanada je podijeljena na 10 provincija: Alberta (glavni grad Edmonton), Britanska Kolumbija (Victoria), Otok Princa Edwarda (Charlottetown), Manitoba (Winnipeg), Novi Brunswick (Fredericton), Nova Škotska (Halifax), Ontario (Toronto), Québec (Québec City), i 3 teritorija: Saskatchewan (Regina), Novi Founland (St. John's), Sjeverno zapadni teritorij (Yellowknife), Yukon (Whitehorse) i Nunavut (Iqaluit).

Kanada ima 30,7 milijuna stanovnika, od toga 77% živi u većim gradovima. Najnaseljeniji gradovi su Toronto (4,68 mil), Montreal (3,43 mil) te Vancouver (2,01 mil). No, postoje i vrlo slabo naseljeni dijelovi koji nisu povezani cestama nego se do krajnjih točaka na Nunavutu, na primjer, može doći samo avionom. U tim predjelima na dalekom sjeveru iza bogatih šuma na vječnom snijegu i ledu žive - Inuiti, kako se sami nazivaju ili Prva nacija, kako se sada u Kanadi službeno zovu, odnosno Eskimi, kako smo ih mi uobičavali zvati.

Prema svjetskim standardima Kanada je šesta na svijetu po kvaliteti života, odmah iza Amerike, Švicarske, Luxemburga, Njemačke i Japana, s odličnim sustavom zdravstva, školstva i socijalne skrbi (osnovno zdravstveno osiguranje je besplatno).

Vodeća vjera u Kanadi je katoličanstvo s 46%, protestanata ima 36%. Ostatak čine pripadnici drugih vjera. Kanada ima 2 službena jezika - engleski i francuski. Engleski je prvi jezik koji govori 59% populacije, francuski 23%, a 18% otpada na druge jezike. Dvojezičnost Kanade objašnjava povijest utemeljenja države. Tražeći nove putove za bogato tržište Orijenta, francuski i britanski istraživači uplovljavali su u vode Zapadne Amerike i na kanadskoj obali ustanovili mnoge luke. Francuske uglavnom uz rijeku St. Lawrence, Velika jezera te rijeku Mississippi, a britanske uz zaljev Hudson te uz Atlantsku obalu. Iako nikada nisu pronašli put do Kine i Indije, pronašli su nešto mnogo vrijednije - kanadske prirodne vrednote. Neizbježno, Kanada je postala ključni predmet britansko - francuskog rivalstva. Tek nakon pada Québeca 1759, teritorij je podijeljen između te dvije svjetske sile, iako je sve ostalo pod britanskom vlašću. Frankofoni stanovnici (njih oko 65 000) udružili su se u borbi za jedan jedini cilj - zadržati svoj jezik, tradiciju i kulturu, a 1774. donešen je "Québec Act" - prema kojem je Francuzima dano pravo religijskog i jezičnog izbora te priznane njihove kulture kao takve. Postoji i radikalna struja koja želi ocjepljenje Québeca od Kanade, ali na dosadašnjim izborima za tu ideju nije uspjela dobiti potrebnu natpolovičnu većinu birača, no tenzija između "Kvebečkih separatista" i "kanadskih federalista" ostaje i dalje.

Kanadska književnost

Jezična podvojenost stanovništva uvjetovala je postanak dviju književnosti - jedne na engleskom, a druge na francuskom jeziku - međusobno sasvim nezavisnih, ali u tolikoj mjeri prožetih tradicijom "staroga kraja" da je do 60-tih svega nekoliko

pisaca uspjelo stvoriti djela kanadska po duhu, iako se nakon 60-tih osjeća snažan utjecaj američke književnosti.

Anglo-kanadska književnost javlja se potkraj 18. st. Do tada se malo tko od engleskih doseljenika bavio književnošću, jer za nju u teškim uvjetima kolonizacije nije bilo ni volje, ni vremena, tako da su ostali uglavnom privatni dnevници, crkvene pjesmarice i dokoličarska poezija u neoklasicističkom stilu. Tek u posljednjih četrdesetak godina pretkonferencijske ere nastaju književna djela vrijedna spomena. Godine 1832. pojavio se prvi roman *Wacousta* Johna Richardsona (1787-1865) s temom iz "graničarske povijesti"; 1837-40. objavio je Thomas Chandler Haliburton (1796-1865) rođeni Kanađanin (jedan od rijetkih među književnicima), tri serije šaljivih pripovijesti o Samu Slicku, sabrane u jednu knjigu pod naslovom *The Clockmaker, or the Sayings and Doings of Sam Slick of Slickville* (Urar ili Doživljaji Lukavog Sama iz Lukavca) i tako stvorio prototip američkog ("Yankee") humora, kojim će Mark Twain kasnije steći svjetsku slavu; 1857. objavljen je *Saul* dramski spjev Charlesa Heavyssega i usprkos skromnim umjetničkim kvalitetama izazvao divljenje suvremenika. Napokon je 1860. izašla iz tiska prva zbirka pjesama na domaće teme, *Hesperus and Other Poems and Lyrics* (Hesperus i ostale poeme i stihovi) Charlesa Sangstera.

Kasnije se ističu sljedeći autori: Keneth Leslie, Earle Birney, W.W.E. Ross, Dorothy Livesay i Anne Mariott, opredijeljeni za specifično kanadske teme dok su se F.R. Scott, L.A. Mackay, A.F.M. Smith, A.M. Klein i P.K. Page priklonili socijalnoj problematici zapadnoeuropskog, odnosno, američkog tipa i eksperimentiranju s novim formama. Pripovjedači su većinom realisti Frederick Philip Grove, Mazo de la Roche, Thomas Raddall i W.O. Michell. Moderne romane po američkom uzoru piše Morley Callaghan, Gwethalyn Graham i Hugh MacLennan koji su svojim otvaranjem problema rasnih sukoba postigli veliki uspjeh. Mlađa generacija - pjesnici James Reaney, Irving Layton, Iay Macpherson, Leonard Cohen; romanopisci Ethel

Wilson, Ernest Buckler, Mordecai Richler - svjesna opasnosti regionalizma, s jedne i kozmopolitizma, s druge strane, nastoji da, pišući o životu u svojoj zemlji, prodre što dublje pod površinu stvari i u njima otkrije općeljudske motive i pojave.

Francusko-kanadska književnost, pak, nastaje tek polovinom 19. st. Njena je pojava vezana uz nastojanje francuskih kolonista da se odupru dominaciji engleskog jezika i kulture i tako sačuvaju svoj nacionalni identitet. Otuda i njezine glavne karakteristike: ugledanje u francuske pisce, naglašena patriotska nota, sklonost za teme iz narodnog života, isticanje vjerske pripadnosti i neraskidivih veza s maticom zemljom. Kao prvo značajno ostvarenje redovito se navodi *Histoire du Canada* (Povijest Kanade) F.X. Garneaua (1809-1866), jer je to, po intencijama i metodi znanstveno djelo, primjer imaginativne evokacije prošlosti i, kao takvo, je presudno utjecalo na razvoj francusko-kanadske književnosti. Pod utjecajem Garneaua i francuskih romantičara (naročito Hugoa i Lamartinea) stvara se kvebečka literarna grupa oko Octavea Cremaziea (1827-1879), čuvenog po svojoj pjesmi *Le vieux soldat canadien* (Stari kanadski vojnik).

Pjesnici Emile Nelligan (1879-1941) i Paul Morin (1889-1941) napuštaju kanadske za volju egzotičnih tema, a kanadska se poezija oslobađa strogo patriotskih motiva. Tridesetih godina stječu internacionalnu reputaciju pjesnici Alain Grandbois (1900), Alfred Desrochers (1901) i Saint-Denys Garneau (praunuk F.X. Garneau).

Tridesetih godina afirmiraju se i prozaici, okupljeni oko časopisa "Releve". Glavno ime među njima je Robert Charbonneau (1911), koji je u kanadski roman unio psihološku autoanalizu. U *La France et nous* (Francuska i mi, 1947) Charbonneau dokazuje da je francusko-kanadska književnost samostalna i autohtona, a ne tek ogranak francuske književnosti. Nakon drugog svjetskog rata istakli su se: Germaine Guevremont, Gabrielle Roy (1919), Roger Lemelin (1919) i Andre Langevin.